

SYLWETKA ZAWODOWA I SPOŁECZNA WŁAŚCICIELI FERM STRUSICH¹

Alina Lewczuk *, *Aleksander Lewczuk* **

* Katedra Towaroznawstwa Ogólnego i Doświadczalnictwa,

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

** Katedra Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska,
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wstęp

Powszechnie jest wiadomo, że obecnie polska wieś i rolnictwo borykają się z wieloma problemami. Rozwiązywanie tych problemów zależy w dużej mierze od ich mieszkańców, w jakim stopniu potrafią oni zorganizować się, opracować odpowiednie koncepcje rozwoju lokalnego, przedstawić pomysły i programy, sięgnąć po środki krajowe i zagraniczne, zmobilizować własne zasoby i osiągnąć sukces. Dlatego istnieje pilna potrzeba przedsiębiorczego wychowania ludności rolniczej i pozarolniczej na obszarach wiejskich. Sprostanie bowiem wyzwaniom, jakie niesie obecna rzeczywistość, zależy od poziomu świadomości ekonomicznej oraz umiejętności bycia przedsiębiorczym i innowacyjnym. Okazuje się, że zdecydowana większość barier rozwoju wsi i rolnictwa tkwi w ludności rolniczej i pozarolniczej na obszarach wiejskich, w ich cechach osobowych, a głównie w niskim poziomie wykształcenia. Dlatego należy zwrócić szczególną uwagę na postawy osób, które potrafią dostosować się do nowych reguł procesu transformacji ustrojowej i integracji europejskiej. Ważnymi czynnikami rozwoju przedsiębiorczości są cechy osoby podejmującej działalność gospodarczą (wiek, wykształcenie, przygotowanie i doskonalenie zawodowe, aktywność zawodowa i inne cechy osobowe).

Wielu autorów zwraca szczególną uwagę na psychologiczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości. Działania przedsiębiorcze są rodzajem transgresji. Transgresja to czynność wykraczająca poza typowe granice działania, dzięki którym człowiek wychodzi poza to, kim jest i co posiada, buduje nowe struktury lub burzy te które istnieją, tworząc nowe wartości o charakterze niematerialnym i materialnym [SIKORSKA-WOLAK 2000]. Również zdaniem KACZOR-PAŃKÓW [1993] skłonność do tzw. przedsiębiorczości zależy nie tylko od czynników, jak np. posiadanie kapitału lecz również od cech osobowych, aspiracji i oczekiwań osób działających w przedsiębiorczości.

Zdaniem LEWCZUKA i LEWCZUK [2005] pogarszająca się coraz bardziej sytuacja materialna ludności rolniczej i pozarolniczej na obszarach wiejskich wymaga poszukiwania dodatkowych i alternatywnych źródeł dochodów. W tej sytuacji konieczne staje się poszukiwanie nowych kierunków działalności gospodarczej w

¹ Wykonano w ramach tematu: 3 P06 R 064 25.

oparciu o lepsze wykorzystanie zasobów lokalnych, a zwłaszcza gospodarstwa i ziemi. W poszukiwaniu możliwości poprawy sytuacji ekonomicznej ludności wiejskiej na pierwszym miejscu wymienia się konieczność dywersyfikacji źródeł dochodów. Dywersyfikacja źródeł dochodów z kolei ściśle jest powiązana z podejmowaniem pozarolniczej działalności gospodarczej na własny rachunek, a więc rozwojem przedsiębiorczości. Również zdaniem MAKARSKIEGO [2001] realizacja idei rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, a zwłaszcza o charakterze niekonwencjonalnym wymaga od ludności wiejskiej posiadania pomysłu na jej prowadzenie. Do tego celu niezbędne są kompetencje jednostki, w zakres których wchodzi cały zespół cech osobowych oraz posiadanie zasobów materialnych. Aby posiadane kompetencje i zasoby mogły zostać wykorzystane muszą zaistnieć szczególne okazje, których umiejętność wycucia jest główną przesłanką bycia przedsiębiorczym.

Jak wcześniej podkreślono przedsiębiorczość jest ściśle związana z cechami osobowymi przedsiębiorcy i polega na poszukiwaniu nowych możliwości działalności gospodarczej. Mając to na uwadze, interesujące było poznanie sylwetki zawodowej i społecznej właścicieli ferm strusich na obszarach wiejskich w Polsce.

Metodyka badań

Praca niniejsza jest fragmentem szerszych badań poświęconych problemom produkcyjno-ekonomicznym i społecznym powstawania, funkcjonowania i rozwoju ferm strusich na obszarach wiejskich w Polsce w aspekcie procesu transformacji ustrojowej i integracji europejskiej. Ten nowy kierunek niekonwencjonalnej przedsiębiorczości mieszkańców wsi jest bardzo obiecującym źródłem dochodu, gdyż chów i hodowla strusi rozwija się dość dobrze w wielu krajach Europy i świata. Mając to na uwadze w badaniach szczególną uwagę zwrócono na poznanie cech społeczno-demograficznych właścicieli ferm strusich, które charakteryzują sylwetkę zawodową i społeczną badanych hodowców strusi.

Przedmiotem badań było 70 ferm strusich, zlokalizowanych na obszarach wiejskich w całym kraju. Właścicielami 51 badanych ferm byli rolnicy, posiadający gospodarstwo rolne. Natomiast właścicielami 19 ferm była ludność pozarolnicza wsi i małych miast. Dobór ferm do badań był losowy. Badania przeprowadzono na przełomie 2004 i 2005 roku.

W badaniach wykorzystano ankietę, która składała się z dwóch części. Tematem pierwszej części była problematyka ferm strusich i sylwetka zawodowa i społeczna ich właścicieli. Natomiast druga część ankiety była poświęcona gospodarstwu rolnemu i rolnikom – hodowcom strusi.

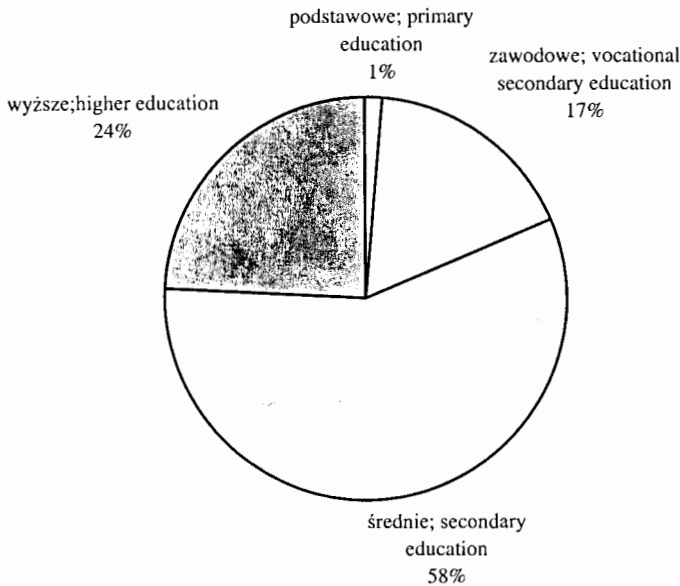
Zebrałe dane opracowano statystycznie i graficznie w oparciu o metody zaczerpnięte z nauk ekonomiczno-społecznych.

Wyniki badań i dyskusja

Z wielu badań przeprowadzonych w Polsce, zwłaszcza w ostatnim piętnastoleciu wynika jednoznacznie, że szczególnie ważną cechą przedsiębiorcy jest jego wykształcenie i bieżące doskonalenie zawodowe. Cechy te są czynnikami wzrostu wydajności i efektywności prowadzonych firm, zwłaszcza na obszarach wiejskich i małych miast, w oparciu o możliwości wykorzystania zasobów środo-

wiska lokalnego. Zdaniem wielu autorów wykształcenie wpływa zdecydowanie pozytywnie na przejawy aktywności gospodarczej. Posiadanie więc wykształcenia średniego i wyższego zdecydowanie pomaga w rozwiązywaniu nurtujących problemów oraz podejmowaniu trafnych decyzji w zarządzaniu przedsiębiorstwem [PLICHTA i in. 2000]. Zdaniem ŁAGUNY [1997] poziom wykształcenia wpływa istotnie na sposób myślenia człowieka, jego zachowania i osiągnięcia. Generalnie osoby o wyższym poziomie wykształcenia przodują w społeczności wiejskiej, częściej posiadają cechy przedsiębiorcy, a ich gospodarstwa poprzez stały rozwój, wyróżniają się wśród ogółu.

Z badań własnych wynika, że struktura wykształcenia właścicieli ferm strusich była bardzo korzystna (rys. 1). Mianowicie wykształceniem średnim legitymowało się 57,2% właścicieli ferm strusich, zaś wyższym – 24,3%. Wykształcenie zasadnicze zawodowe posiadało 17,1% hodowców strusi.

Rys. 1. Struktura wykształcenia właścicieli ferm strusich (źródło: badania własne)
 Fig. 1. Education structure of ostrich farm owners (source: own survey)

Z kolei bardzo interesujący był rodzaj wykształcenia właścicieli ferm strusich, a więc zdobyty zawód (tab. 1, 2). W obrębie wykształcenia wyższego najczęściej właścicieli ferm strusich miało przygotowanie techniczne (7,2%), ekonomiczne (5,7%) i rolnicze (5,7%). Należy podkreślić, że hodowlą strusi zajmowali się ludzie z wyższym wykształceniem filozoficzno-ekologicznym oraz humanistycznym. Najbardziej jednak zróżnicowany rodzaj zawodu wyuczony posiadali właściciele ferm z wykształceniem średnim. W obrębie tej grupy dominowali hodowcy strusi o zawodzie bardzo zróżnicowanym, głównie jednak technicznym i rolniczym. Podobna prawidłowość wystąpiła również u właścicieli ferm strusich o wykształceniu tylko zawodowym. Podsumowując należy stwierdzić, że mimo dość wysokiego poziomu wykształcenia właścicieli ferm strusich ich zawód wyuczony był bardzo zróżnicowany i w dużym stopniu luźno związany z obecnie wykonywaną funkcją (hodowlą strusi).

Tabela 1; Table 1

Rodzaj i struktura wykształcenia właścicieli ferm strusich
Kind and structure of education of ostrich farm owners

Wyszczególnienie Specification	n number	% resp. Percentage of respondents
Wyższe; Higher education	17	24,3
Ekonomiczne; Economical	4	5,7
Rolnicze; Agricultural	4	5,7
Techniczne; Technical	5	7,2
Filozoficzno-ekologiczne; Philosopho-ecological	1	1,4
Humanistyczne; Classic	2	2,9
Średnie; Secondary education	40	57,1
Ekonomiczne; Economic	2	2,9
Mechanik; Mechanic	5	7,1
Elektromechanik; Electromechanical	1	1,4
Ogólnokształcące; Comprehensive education	4	5,7
Rolnicze; Agricultural	10	14,3
Handlowe; Commercial	1	1,4
Techniczne; Technical	12	17,1
Medyczne; Medical	1	1,4
Masarz; Butcher	1	1,4
Pedagogiczne; Pedagogical	1	1,4
Zawodowe; Vocational secondary education	12	17,1
Hodowca drobiu; Poultry breeder	1	1,4
Mechanik; Mechanic	4	7,1
Rolnik; Farmer	1	1,4
Budowlaniec; Builder	3	4,3
Podstawowe; Primary education	1	1,4

Źródło: badania własne; Source: own survey

Tabela 2; Table 2

Zdobyty zawód właścicieli ferm strusich
Ostrich farm owners achieved profession

Wyszczególnienie Specification	n number	% resp. Percentage of respondents
Budowlaniec; Builder	6	8,6
Nauczyciel; Teacher	3	4,3
Ekonomista; Economist	5	7,1
Rolnik; Farmer	13	18,6
Elektryk; Electrician	1	1,4
Mechanik; Merchant	9	12,9
Inżynier; Engineer	5	7,1
Handlowiec; Trader	2	2,9
Teolog; Theologian	1	1,4
Murarz; Bricklayer	1	1,4
Masarz; Butcher	1	1,4
Listonosz; Postman	1	1,4
Brak odpowiedzi; No answer given	22	31,5

Źródło: badania własne; Source: own survey

Analizując kierunek wykształcenia właścicieli ferm strusich z rodzajem aktualnie prowadzonej działalności gospodarczej (hodowla strusi) należy stwierdzić, że nie pokrywał się on z wyuczonym zawodem. Wobec tego wydaje się, że właściciele ferm aby zapewnić fachową pomoc dobrać sobie do współpracy współwłaścicieli ferm o kierunku wykształcenia bardziej ściśle związanym z hodowlą strusi. Tymczasem okazało się, że kierunek wykształcenia współwłaścicieli ferm strusich jeszcze bardziej odbiegał od rodzaju wykonywanej działalności gospodarczej (hodowla strusi) niż właścicieli ferm (tab. 3).

Tabela 3; Table 3

Struktura i kierunek wykształcenia współwłaścicieli ferm strusich
Structure and education direction of ostrich farm co-owners

Wyszczególnienie Specification	n number	% resp. Percentage of respondents
Wyższe; Higher education	9	12,9
Budowlane; Architectural	1	14,3
Prawnicze; Juridical	1	14,3
Ekonomiczne; Economical	2	28,6
Rolnicze; Agricultural	3	42,9
Średnie; Secondary education	17	24,3
Techniczne; Technical	6	8,6
Medyczne; Medical	1	1,4
Gastronomiczne; Gastronomic	1	1,4
Ogólnokształcące; Comprehensive	5	7,1
Rolnicze; Agricultural	3	4,3
Zawodowe; Vocational secondary education	6	8,6
Rolnicze; Agricultural	1	1,4
Dziewiarz; Knitter	1	1,4
Handlowiec; Merchant	1	1,4
Brak odpowiedzi; No answer given	38	54,3

Źródło: badania własne; Source: own survey

W badaniach interesujące było również poznanie poprzedniego zajęcia obecnych właścicieli ferm strusich, a więc rodzaju wykonywanej przez nich pracy (tab. 4). Z badań wynika, że najwięcej obecnych właścicieli ferm strusich poprzednio było rolnikami (24,3%) lub prowadziło własną działalność gospodarczą (17,1%). Obecni właściciele ferm strusich poprzednio wykonywali również i inny rodzaj zajęć, a mianowicie: handlowiec (12,9%), mechanik samochodowy (5,7%), nauczyciel (4,3%), firma transportowa (4,3%), ferma kur (2,9%), pracownik umysłowy (2,9%), prace budowlane (2,9%) oraz elektryk (2,8%).

Obecni właściciele ferm strusich poprzednio pełnili również wiele stanowisk, a mianowicie (tab. 5): właściciele firm (35,7%), pracownicy fizyczni (8,6%), kierownicy (5,7%), dyrektorzy (4,3%) oraz kierowcy (4,3%).

W badaniach nad sylwetką zawodową i społeczną przedsiębiorców, zwłaszcza na obszarach wiejskich ważną cechą jest wiek. Cecha ta jest bardzo często poddawana ocenie, ponieważ wiek ma bezpośredni związek z charakterem pracy w rolnictwie i na obszarach wiejskich, do niedawna głównie fizycznej. Z kolei w

działalności przedsiębiorczej wiek jest ściśle związany z aktywnością zawodową i społeczną człowieka. Dotyczy to zwłaszcza zachowań o charakterze przedsiębiorczym i inrowacyjnym oraz sposobu zarządzania biznesem [LEWCZUK 2002].

Tabela 4; Table 4

Poprzednie zajęcie właścicieli ferm strusich – rodzaj wykonywanej pracy
Previous farms' owners occupations – kind of work

Wyszczególnienie Specification	N No	% Resp. Percentage of respondents
Nauczyciel; Teacher	3	4,3
Zarządzanie firmami; Firms' management	1	1,4
Własna działalność gospodarcza; Private economic activity	12	17,1
Usługi stolarskie; Carpentry services	1	1,4
Praca fizyczna; Physical work	1	1,4
Ferma kur; Poultry farm	2	2,9
Rozlewnia olejów jadalnych; Edible oil bottling place	1	1,4
Zakład Gospodarki Komunalnej; Communal Economy Plant	1	1,4
Drukarnia; Printing house	1	1,4
Pracownik umysłowy; White collar worker	2	2,9
Mechanik samochodowy; Car mechanic	4	5,7
Rolnik; Farmer	17	24,3
Praca naukowo-badawcza; Scientific work	1	1,4
Elektryk; Electrician	2	2,8
Handlowiec; Merchant	9	12,9
Muzyk; Musician	1	1,4
Firma transportowa; Transport company	3	4,3
Policjant; Policeman	1	1,4
Dziennikarz; Journalist	1	1,4
Pełnomocnik do spraw finansowych; Financial plenipratentiary	1	1,4
Prace budowlane; Building works	2	2,9
Pielęgniarka; Nurse	1	1,4
Przedsiębiorstwo Budownictwa Telekomunikacyjnego Telecom Building Company	1	1,4
Kierownik; Executive	1	1,4
Skup metali kolorowych; Colour metal purchase	1	1,4
Usługi hotelarskie; Hotel services	1	1,4
Produkcja materiałów budowlanych Building material production	1	1,4
Brak odpowiedzi; No answer given	11	15,7

Źródło: badania własne; Source: own survey

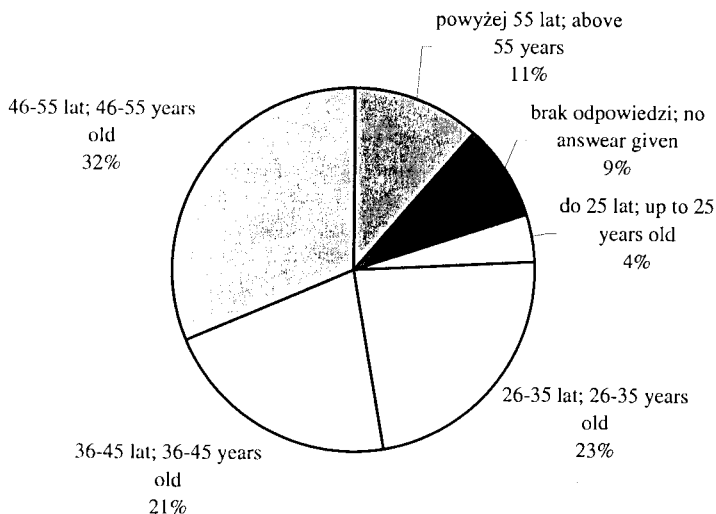
Strukturę wieku badanych właścicieli ferm strusich przedstawiono na rysunku 2. Stwierdzono, że przeciętny wiek właścicieli ferm strusich wynosił 43,5 lat z wahaniami od 22 do 72 lat. Struktura wieku hodowców strusi była bardzo korzystna, gdyż prawie co drugi z nich (48,6%) nie przekroczył 45 roku życia.

Tabela 5; Table 5

Poprzednie zajęcie właścicieli ferm strusich – stanowisko
Previous ostrich farms' owners occupation – position

Wyszczególnienie Specification	n number	% resp. Percentage of respondents
Dyrektor przedsiębiorstwa; Enterprise manager	3	4,3
Sekretarz; Secretary	1	1,4
Kierownik; Executive	4	5,7
Właściciel firmy; Firm's owner	25	35,7
Pracownik fizyczny; Blue collar worker	6	8,6
Funkcjonariusz policji; Police worker	1	1,4
Kierowca mechanicz; Driver mechanic	3	4,3
Pełnomocnik do spraw finansowych; Financial plenipotentiary	2	2,9
Przedstawiciel handlowy; Trade agent	2	2,9
Brak odpowiedzi; No answer given	26	37,1

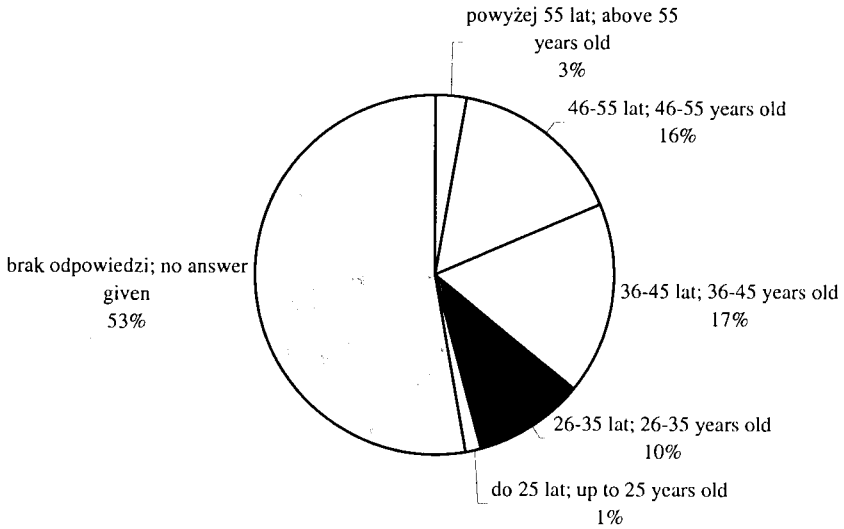
Źródło: badania własne; Source: own survey

Rys. 2. Struktura wieku właścicieli ferm strusich (źródło: badania własne)

Fig. 2. Age structure of ostrich farm owners (source: own survey)

Nieco młodsi byli współwłaściciele ferm, gdyż średnia ich wieku wynosiła 42,8 lat z wahaniami od 23 do 64 lat. Strukturę wieku badanych współwłaścicieli ferm strusich przedstawiono na rysunku 3. Z badań wynika, że najczęściej współwłaściciele ferm strusich mieściło się w przedziale wieku do 45 lat. Należy to ocenić bardzo pozytywnie, gdyż ten przedział wiekowy jest zaliczany do kategorii o najwyższej aktywności zawodowej i społecznej.

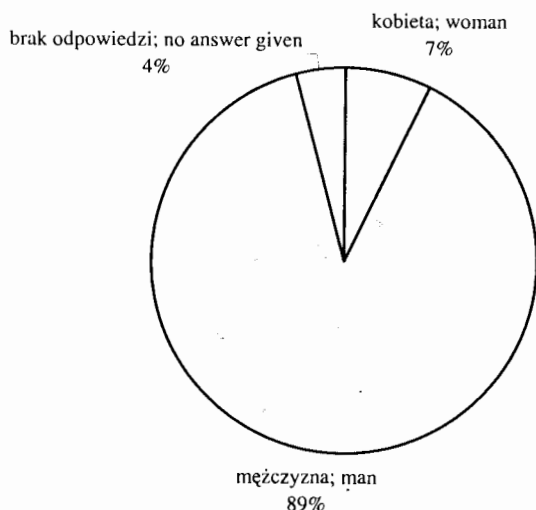

Rys. 3. Struktura wieku współwłaścicieli ferm strusich (źródło: badania własne)
 Fig. 3. Age structure of ostrich farms co-owners (source: own survey)

Ważną cechą sylwetki zawodowej i społecznej przedsiębiorców wiejskich jest również struktura płci. Stwierdzono, że zdecydowaną większość (88,6%) właścicieli ferm strusich stanowili mężczyźni (rys. 4). Kobiety w badanej populacji właścicieli ferm strusich stanowiły tylko 7,1% ogółu badanych hodowców strusi. Jest to zgodne z wynikami wielu badań w Polsce z których wynika, że przedsiębiorczość, zwłaszcza na obszarach wiejskich jest domeną mężczyzn. W uzasadnieniu tego zjawiska zwykle podaje się, że mężczyźni posiadają większe zdolności przywódcze, są bardziej skłonni do podejmowania ryzyka oraz są odporniejsi na stres i krytykę społeczną. Najczęściej stwierdza się, że mężczyźni posiadają znacznie więcej predyspozycji do prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek. Według NIEDZIELSKIEGO i FEDEJKO [1999] jedną z głównych barier podejmowania inicjatyw przedsiębiorczych przez kobiety jest konflikt dwóch ról – rodzinnej i zawodowej. Małe firmy najczęściej działają na zasadzie samozatrudnienia, ograniczając tym samym udział kobiet w działalnościach związanych z „męskimi” zawodami. Zdaniem TRYFAN [1993] w Polsce, a zwłaszcza na obszarach wiejskich występują pewne stereotypy, przyznające płci żeńskiej pewne cechy charakteru, do których zaliczamy: mniejszą skłonność do podejmowania ryzyka, mniejszą zaradność kobiet, mając mniejszą „siłę przebicia”, które w decydujący sposób wpływają na ilość kobiet jako właścicieli firm. Również FEDYSZAK-RADZIEJOWSKA [1994] podkreśla, że kobiety cenią sobie bardziej bezpieczeństwo i dlatego chcą pracować w państwowych firmach, uczyć się, prowadzić własne gospodarstwo rolne i dopiero później podejmować działalność przedsiębiorczą na własny rachunek.

Zdaniem LEWCZUKA [1996] oraz BRODZIŃSKIEGO i LEWCZUKA [1996] podstawowym problemem teoretycznym w badaniach nad przedsiębiorczością kobiet wiejskich jest znalezienie odpowiedzi na pytanie – czy płeć jest istotnym czynnikiem różnicującym jakościowe i ilościowe cechy prywatnej przedsiębiorczości mieszkań-

ców wsi. Z badań autorów wynika, że płeć może być jedynie czynnikiem różnicującym sposób podejścia do rozwiązywania problemów w podejmowanej działalności gospodarczej na własny rachunek (przedsiębiorczości) oraz warunkować styl i kulturę prowadzenia interesu (firmy). Zdaniem autorów zasadnicze problemy rozwoju przedsiębiorczości kobiet wiejskich nie wynikają z płci, poziomu ich wykształcenia, wieku, stanu cywilnego, uznawanych poglądów, norm, celów itp., lecz tkwią w stereotypach myślenia ludności wiejskiej. Stereotypy te dotyczą głównie roli kobiet i mężczyzn w rodzinie wiejskiej. Autorzy podkreślają, że przełamanie tych stereotypów jest zdecydowanie trudniejszym problemem niż pokonywanie wielu barier w rozwoju przedsiębiorczości.

Rys. 4. Płeć właścicieli ferm strusich (źródło: badania własne)
 Fig. 4. Sex of ostrich farm owners (source: own survey)

Ważną cechą sylwetki zawodowej i społecznej hodowców strusi jest znajomość przez nich języków obcych. Znajomość języków obcych jest bardzo potrzebna ze względu na specyfikę przedsiębiorczości w branży strusiej. Chodzi tu głównie o kontakty biznesowe z wieloma krajami świata, korzystanie z różnych źródeł informacji o najnowszych osiągnięciach w hodowli strusi, a także obsługą ruchu turystycznego, w tym zagranicznego. Wiele bowiem ferm strusi jest położonych w atrakcyjnych miejscowościach turystycznych i jest powiązana z turystyką i agroturystyką.

Znajomość języków obcych właścicieli ferm strusich przedstawiono w tabeli 6. Z danych wynika, że 39,9% badanych właścicieli ferm strusich zna w różnym stopniu język angielski. Jednak na poziomie bardzo dobrym angielski znała tylko jedna osoba (1,4%), zaś na poziomie średnim 17,1% właścicieli ferm. Język niemiecki zna ponad co trzeci właściciel fermy (35,8%). Znajomość języka niemieckiego na poziomie bardzo dobrym odnotowano tylko u dwóch właścicieli ferm (2,9%), zaś dobrym – 8,6%. Badani właściciele ferm strusich najlepiej znali język rosyjski (65,7% ogółu respondentów).

Tabela 6; Table 6

Znajomość języków obcych właścicieli ferm strusich
Foreign language command of ostrich farm owners

Wyszczególnienie Specification	Właściciel fermy Farm owner		Współwłaściciel Co-owner	
	n No	% resp. percentage of respondents	n No	% resp. percentage of respondents
Angielski; English				
- bardzo dobra; very good	1	1,4	1	1,4
- dobra; good	12	17,1	7	10
- słaba; unsatisfactory	15	21,4	7	10
- nie znam; unknown	12	17,1	5	7,2
Niemiecki; German				
- bardzo dobra; very good	2	2,9	1	1,4
- dobra; good	6	8,6	3	4,3
- słaba; unsatisfactory	17	24,3	6	8,6
- nie znam; unknown	14	20,0	8	11,4
Rosyjski; Russian				
- bardzo dobra; very good	1	1,4	3	4,3
- dobra; good	18	25,7	8	11,4
- słaba; unsatisfactory	27	38,6	12	17,2
- nie znam; unknown	2	2,9	-	-

Źródło: badania własne; Source: own survey

Zdecydowanie gorzej przedstawiała się znajomość języków obcych wśród współwłaścicieli badanych ferm (tab. 6). Język angielski znało na różnym poziomie tylko 21,4% współwłaścicieli ferm, w tym na poziomie bardzo dobrym 1,4%, zaś dobrym – 10,0%. Jeszcze gorzej przedstawiała się znajomość języka niemieckiego (14,3% respondentów). Natomiast język rosyjski znał co trzeci współwłaściciel fermy (32,9%). Jednak na poziomie bardzo dobrym i dobrym znało ten język tylko 15,7% współwłaścicieli ferm strusich.

Ważną cechą sylwetki właścicieli ferm strusich jest pełnienie przez nich funkcji społecznych w środowisku lokalnym i poza nim (tab. 7). Z badań wynika, że tylko 17,1% właścicieli ferm pełniło funkcje społeczne w swoim środowisku. Najwięcej właścicieli ferm strusich pełniło funkcję sołtysa (4,3%) i wiceprezesa Polskiego Związku Hodowców Strusi (2,9%).

W badaniach szczególnie ważne było poznanie opinii właścicieli ferm strusich o najważniejszych cechach osobowych² warunkujących sukces w biznesie strusim (tab. 8). W odpowiedzi właściciele ferm strusich podali aż 22 cechy osobowe, które mogą warunkować osiąganie sukcesu w hodowli strusi. Do najważniejszych pięciu cech właściciele ferm strusich zaliczyli: konsekwencja (1,3 pkt.), zainteresowanie (1,7 pkt.), pracowitość (2,4 pkt.), wytrwałość (2,5 pkt.), sumienność (2,5 pkt.) oraz wiara w sukces (2,5 pkt.).

² Cechę najważniejszą określono liczbą 1, a najmniej ważną liczbą 5.

Tabela 7; Table 7

Pełnione przez właścicieli ferm strusich funkcje społeczne w środowisku
Communal functions of ostrich farm breeders

Wyszczególnienie; Specification	N No	% resp. Percentage of respondents
Sołtys; Village administrator	3	4,3
Radny; Councillor	1	1,4
Członek organizacji samorządowych (jakich?) Autonomy organization member (which?)		
Rada Sołecka; Village administrator's council	1	1,4
PSL; PSL party	1	1,4
Inne funkcje: other functions		
Prezes Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej Building cooperative chairman	1	1,4
Wiceprezes PZHS; Vice-chairman PZHS	2	2,9
Inspektor do spraw zwierząt z ramienia TOZ; Animal feeding inspector	1	1,4
Z-ca Prezesa Izby Gospodarczej; Vicepresident of Communal Economy Chamber	1	1,4
Członek instytucji doradczej; Advisory institution member	1	1,4
Żadnych funkcji; Any functions	5	7,2
Brak odpowiedzi; No answer given	53	75,8

Źródło: badania własne; Source: own survey

Natomiast z niepokojem należy odnotować fakt, że do najmniej ważnych pięciu cech osobowych właścicieli ferm a więc i hodowców strusi respondenci zaliczyli: uczciwość (5 pkt.), zaradność (4,5 pkt.), umiejętność kalkulowania opłacalności (4,0 pkt.), otwartość na klienta (3,6 pkt.) oraz uczenie się nowych technik (3,2 pkt.).

Tabela 8; Table 8

Cechy osobowe właścicieli ferm strusich warunkujące sukces w biznesie strusim
Personal characteristics of ostrich farm' owners determining success in ostrich business

Wyszczególnienie; specification	Srednio Average	Min.	Max.
1	2	3	4
Umiejętności menedżerskie; Management skills	2,7	1	5
Odpowiedzialność; Responsibility	3,0	1	5
Wytrwałość; Persistence	2,5	1	5
Sumienność; Conscientiousness	2,5	1	5
Otwartość na klienta; Frankness to consumers	3,6	1	5
Uczenie się nowych technik; Learning new technics	3,2	1	5
Konsekwencja; Consequence	1,3	1	2
Upór; Stubbornness	3,0	1	5
Cierpliwość; Patience	2,6	1	5
Pracowitość; Deligence	2,4	1	5

1	2	3	4
Oszczędność; Economy	3,0	3	3
Wiara w sukces; Belief in success	2,5	1	4
Poświęcenie; Devotion	2,8	1	5
Odwaga; Courage	3,0	1	5
Optymizm; Optimism	3,0	1	5
Solidność; Solidity	3,0	2	4
Zainteresowanie; Intrest	1,7	1	3
Wiedza z zakresu hodowli strusi; Knowledge on ostrich breeding	2,6	1	5
Zaradność; Resourcefulness	4,5	4	5
Operatywność; Efficiency	2,8	1	4
Umiejętność kalkulowania opłacalności Profitability calculation knowledge	4,0	4	4
Uczciwość; Honesty	5,0	5	5

Cechę najważniejszą określono liczbą 1; The most impotant characteristics was designated as 1
 Źródło: badania własne; Source: own survey

Podsumowanie i wnioski

1. Struktura wykształcenia właścicieli ferm strusich była bardzo korzystna. Wykształceniem średnim legitymowało się 57,2% właścicieli ferm, wyższym – 24,3%, zaś zawodowym – 17,1%. Mimo dość wysokiego poziomu wykształcenia właścicieli ferm strusich ich zawód wyuczony był bardzo zróżnicowany i w dużym stopniu luźno związany z rolnictwem i obecnie wykonywaną funkcją (hodowlą strusi). Jako przykład można podać, że hodowlą strusi zajmowali się ludzie z wyższym wykształceniem filozoficzno-ekologicznym oraz humanistycznym. Warto podkreślić, że kierunek wykształcenia współwłaścicieli ferm strusich jeszcze bardziej odbiegał od rodzaju obecnie wykonywanej działalności gospodarczej (hodowla strusi) niż właścicieli ferm. Ważną cechą sylwetki zawodowej i społecznej hodowców strusi jest znajomość przez nich języków obcych. Stwierdzono, że 39,9% właścicieli ferm strusich zna w różnym stopniu język angielski. Język niemiecki zna ponad co trzeci właściciel fermy (35,8%). Najwięcej właścicieli ferm strusich (65,7%) zna język rosyjski. Znajomość języków jest niezwykle ważną kwestią, gdyż chodzi tu o kontakty biznesowe z zagranicą, a także korzystanie z różnych źródeł informacji o najnowszych osiągnięciach w hodowli strusi, a także obsługę zagranicznych turystów.
2. Z badań wynika, że przeciętny wiek właścicieli ferm strusich wynosił 43,5 lat z wahaniami od 22 do 72 lat. Struktura wieku właścicieli ferm była bardzo korzystna, gdyż prawie co drugi z nich (48,6%) nie przekroczył 45 roku życia. W działalności przedsiębiorczej, jaką jest hodowla strusi wiek jest ściśle związany z aktywnością zawodową i społeczną człowieka. Dotyczy to zwłaszcza zachowań o charakterze przedsiębiorczym i innowacyjnym oraz sposobu zarządzania biznesem strusim. Stwierdzono, że zdecydowaną większość (88,6%) właścicieli ferm strusich stanowili mężczyźni. Aktywność społeczna właścicieli ferm strusich nie była zbyt wysoka, gdyż tylko 17,9% spoś-

ród nich pełniło funkcje społeczne w swoim środowisku lokalnym. Sylwetkę zawodową i społeczną właścicieli ferm strusich charakteryzuje w pewnym stopniu ich opinia o najważniejszych cechach osobowych warunkujących sukces w biznesie strusim. Do najważniejszych cech osobowych warunkujących sukces w biznesie hodowcy zaliczyli: sumienność i wiarę w sukces. Natomiast z niepokojem należy odnotować fakt, że do najmniej ważnych cech osobowych właścicieli ferm respondenci zaliczyli: uczciwość, zaradność, umiejętność kalkulowania opłacalności, otwartość na klienta i uczenie się nowych technik.

Literatura

- BRODZIŃSKI Z., LEWCZUK A. 1996.** *Aktualne kierunki i tendencje w rozwoju przedsiębiorczości kobiet wiejskich.* *Więś i Rolnictwo* 4: 102–116.
- FEDYSZAK-RADZIEJOWSKA B. 1994.** *Indywidualne źródła aktywności gospodarczej – etos przedsiębiorcy,* w: *Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich.* IRWiR PAN i SGGW Warszawa: 37–42.
- KACZOR-PAŃKÓW G. 1993.** *Psychospołeczne uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości,* w: *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. W stronę wsi wielofunkcyjnej.* IRWiR PAN, Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej, Warszawa: 194–203.
- LEWCZUK A. (Red.) 2002.** *Przedsiębiorczość w rolnictwie i na obszarach wiejskich.* Wyd. CROW-UWM Olsztyn: 347 ss.
- LEWCZUK A. 1996.** *Wprowadzenie w problematykę badań nad przedsiębiorczością kobiet na obszarach wiejskich.* *Więś i Rolnictwo* 4: 45–54.
- LEWCZUK A., LEWCZUK A. 2005.** *Uwarunkowania rozwoju chowu strusi w Polsce.* *Zagadnienia Doradztwa Rolniczego* 2: 60–77.
- ŁAGUNA M. 1997.** *Potencjalne możliwości transformacji sektora rolnego,* w: *Konkurencyjność polskiego rolnictwa na rynkach międzynarodowych.* Wyższa Szkoła Agrobiznesu Łomża: 121–139.
- MAKARSKI S. 2001.** *Kreatywna rola przedsiębiorcy w procesie rozwoju przedsiębiorczości,* w: *Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w perspektywie integracji z Unią Europejską.* Wyd. SGGW Warszawa i AR Kraków: 310–312.
- NIEDZIELSKI E., FEDEJKO B. 1999.** *Strategia przedsiębiorstwa rolniczego.* Wyd. ART Olsztyn: 157 ss.
- PLICHTA M., BRODZIŃSKI Z., LEWCZUK A. 2000.** *Problemy poprawy struktury i efektywności produkcji w gospodarstwach rolnych północnej Polski,* w: *Zmiany funkcji polskich obszarów wiejskich w kontekście przemian strukturalnych i procesów integracyjnych ze Wspólnotami Europejskimi.* Wyd. AR Szczecin i UWM Olsztyn: 317–330.
- SIKORSKA-WOLAK I. 2000.** *Przedsiębiorczość w teorii i praktyce,* w: *Rola małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju obszarów wiejskich.* Akademia Podlaska, Siedlce: 101–110.
- TRYFAN B. 1993.** *Miejsce kobiet wiejskich w rozwoju przedsiębiorczości na wsi,* w: *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. W stronę wsi wielofunkcyjnej.* IRWiR PAN, Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej, Warszawa: 175–186.

Słowa kluczowe: hodowcy i właściciele ferm strusich, wykształcenie i kwalifikacje hodowców strusi, wiek i płeć hodowców strusi, aktywność społeczna właścicieli ferm strusich, źródła sukcesu w hodowli strusi

Streszczenie

Określono sylwetkę zawodową i społeczną właścicieli ferm strusich. Przedmiotem badań było 70 ferm strusich i ich właścicieli, zlokalizowanych na obszarach wiejskich w całym kraju. Właścicielami 51 ferm strusich byli rolnicy, zaś 19 ferm ludność pozarolnicza. Dobór ferm do badań był losowy. Badania przeprowadzono na przełomie 2004 i 2005 roku. Struktura wykształcenia właścicieli ferm strusich była bardzo korzystna. Wykształceniem średnim legitymowało się 57,2% właścicieli ferm, wyższym – 24,3%, zaś zawodowym 17,1%. Ważną cechą sylwetki zawodowej i społecznej hodowców strusi jest znajomość przez nich języków obcych. Stwierdzono, że język angielski znało 39,1% właścicieli ferm, język niemiecki – 35,8%, zaś język rosyjski 65,7% hodowców strusi. Przeciętny wiek właścicieli ferm strusich wynosił 43,5 lat z wahaniami od 22 do 72 lat. Struktura wieku właścicieli ferm strusich była bardzo korzystna, gdyż aż 48,6% hodowców nie przekroczyło 45 roku życia. Stwierdzono, że zdecydowaną większość (88,6%) właścicieli ferm strusich stanowili mężczyźni. Aktywność społeczna właścicieli ferm strusich nie była zbyt wysoka, gdyż tylko 17,9% spośród nich pełniło funkcje społeczne w swoim środowisku lokalnym. Do najważniejszych cech osobowych warunkujących sukces w biznesie strusim hodowcy zaliczyli sumienność i wiarę w sukces.

SOCIO- AND PROFESSIONAL PROFILE OF OSTRICH FARM OWNERS

*Alina Lewczuk *, Aleksander Lewczuk ***

* Department of Commodity Science and Animal Improvement,
University of Warmia and Mazury, Olsztyn

** Department of Agribusiness and Environmental Economics,
University of Warmia and Mazury, Olsztyn

Key words: breeders and owners of ostrich farms, ostrich breeders' education and qualification, ostrich breeders' age and sex, ostrich farms' owners social activity, ostrich farms' success sources

Summary

The survey conducted within 2004 and 2005 recognized the socio-professional profile of ostrich farms' owners. Survey included 70 ostrich farms and their owners on rural areas of the whole country. Farms were selected randomly. The owners of 51 ostrich farms were farmers, while 19 owners were from outside the agriculture. The educational structure of ostrich farmers was very advantageous. The secondary education was typical for 57.2% farmers, higher education 24.3% and vocational secondary education 17.1%. The knowledge of foreign languages

is an important characteristic for professional and social profile of ostrich breeders. It was stated, that 39.1% ostrich farm owners knew English, 35.8% German, and 65.7% Russian. The average age ostrich farm owners age was 43.5 years ranging from 22 to 72 years. The age structure of ostrich farmers was advantageous as 48.6% breeders were not over 45 years old. Definite majority of ostrich farmers were men. The social activity of ostrich farmers was not very wide, because only 17.9% of them fulfill certain functions in their local community. The most important personal traits determining the success in ostrich business according to the owners was conscientiousness and belief in success.

Prof dr hab. Aleksander **Lewczuk**
Katedra Agrobiznesu i Ekonomii Środowiska
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski
Plac Łódzki 2
10-957 OLSZTYN
e-mail: lewczuk@uwm.edu.pl